

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2016 – Volume 25, Issue 4, pp. 41–62
<http://doi.org/10.18352/jsi.483>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Utrecht University of Applied Sciences,

Faculty of Society and Law, in cooperation with

Utrecht University Library Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a

Creative Commons Attribution-Noncommercial-No

Derivative Works 3.0 Netherlands License

Drs. Michelle van der Tier is als onderzoeker verbonden aan het Lectoraat Sociale Integratie van Zuyd Hogeschool en als promovenda aan de KU Leuven. Haar onderzoeksonderwerpen zijn evaluatieonderzoek naar sociale interventies en het verantwoordingsvraagstuk van het sociaal werk.

Dr. Koen Hermans is assistent professor bij het Centrum voor sociologisch onderzoek van de KU Leuven en projectleider bij LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy, KU Leuven. Zijn onderzoeksonderwerpen zijn social work research, cliënt informatiesystemen en evidence-based practice.

Dr. Marianne Potting is lector Informele Zorg bij Zuyd Hogeschool. Haar onderzoeksonderwerpen zijn professionalisering in het sociale domein en de relatie tussen formele en informele zorg.

Correspondence to: Michelle van der Tier

E-mail: michelle.vandertier@zuyd.nl

Received: 13 May 2016

Accepted: 7 November 2016

Category: Research

EEN PROGRAM THEORY BENADERING VOOR HET THEORETISCH ONDERBOUWEN VAN SOCIALE INTERVENTIES: EEN CASESTUDIE VAN VIJF NEDERLANDSE MAATJESPROJECTEN

MICHELLE VAN
DER TIER, KOEN
HERMANS,
MARIANNE
POTTING

ABSTRACT

Theorizing social interventions using a Program Theory approach: a case study of five Dutch buddy programmes

Trust in the effectiveness of social work practice is rather limited. As a consequence, social workers are increasingly urged by policymakers and other societal stakeholders to justify their practices

and interventions and to demonstrate their effectiveness. At the same time, the profession itself is calling for stronger knowledge-based practice. However, social workers justify their practices primarily by describing what they do (the "theory of action") rather than referring to the theoretical assumptions or their effects (the "theory of change"). In other words, social workers marginally refer to the underlying theoretical mechanisms that explain why specific actions lead to specific consequences. Social interventions are usually accounted for by social workers based on intuitive, practice-based knowledge, and considerably less on the basis of scientific evidence and theoretical knowledge. Thus, social work needs a knowledge base that critically examines the underlying assumptions of the intervention and the impact of the social-political context.

In addition, the breakthrough of New Public Management in the 1990s led to an increase in accountability processes in social work, with social workers increasingly steered and controlled by procedures, guidelines, regulations and strategic interests of the government. Work processes are monitored, measured and standardized. However, in practice, the effectiveness of interventions is considerably influenced by relational, contextual and normative factors. Different stakeholders have different perspectives on what effective social work is, and which information justifies and accounts for effective practices. In the literature, there is also an extensive debate about the methodological approach to theorizing social interventions and, more generally, to developing the knowledge base of social work.

In the Netherlands, advocates of Evidence-Based Practice (EBP) dominate this debate. The increasing number of evidence-based social interventions in professional databases, such as the National Youth Institute and the Netherlands Centre for Social Development, demonstrate the influence of the EBP movement. However, it is questionable whether this approach leads to a better understanding of how and why social interventions work in practice, and whether it contributes to a more solid knowledge base for social work practice.

Advocates of Critical Realism argue that the effectiveness of complex interventions is intertwined with the historically developed local context in which the intervention takes place, human agency (i.e. social interventions are developed, executed and pursued by people with their own motivations, identity, values, skills and goals) and social interactions between people and social systems. They contest the idea that this context and human factors can be comprehended by experimental research design.

In this paper, we argue that a Program Theory approach, based on the principles of Critical Realism, is a valuable alternative to Evidence-Based Practice based on the golden standard

approach. Research demonstrates that the Program Theory method can be used to develop and theorize complex interventions. A Program Theory delivers a narrative description of the intervention by describing the working method, context and the effects of an intervention and theorizing this description based on a combination of practical wisdom and scientific knowledge. Through a case study of five Dutch buddy programmes we demonstrate how a Program Theory approach can be used to theorize social interventions. A multi-method approach was used, combining a qualitative questionnaire, 10 focus group meetings with practitioners and volunteers and a scientific literature review.

The practitioners struggled to define the effects of their interventions and the underlying mechanism which produced these effects. The researcher helped them to make connections between the theory of action and the theory of change by asking in-depth questions about their practices. A literature review was conducted to gather scientific knowledge on the effects and mechanisms of buddy programmes. The researcher translated this scientific knowledge into a practical guidebook, which the researcher and practitioners used to reflect on, theorize and improve the intervention theories developed.

The case study shows that the approach offers a collaborative learning environment for social workers and researchers. The method provides social workers with a structure that allows them to critically reflect on the underlying logic of the intervention and its most important building blocks. This structure and the collaborative reflective process helped the social workers to write up an in-depth narrative description of their intervention logic, and to test and justify their theory based on insights and results from scientific research. In summary, the Program Theory approach helped the social work professionals to describe, theorize and evaluate social interventions by structuring their thoughts and actions and reinforcing their critical reflection. The collaborative approach enabled the professionals to remain the owners of their practice theory, and offered the researcher valuable insights into how the intervention worked and the influence of the context on the effectiveness of the intervention. Thereby, it offered insight into how social workers theorize their interventions in practice, the knowledge they use to justify their intervention theory, and the instruments that are helpful in this process.

The researcher offered the social workers access to scientific research, and helped them to translate the findings of this research to their own practice setting, while the literature review contributed to a more sophisticated insight into the boundary conditions of an effective intervention by articulating the mechanisms of effective buddy programmes. In this way, social professionals were

PROGRAM THEORY BENADERING VOOR THEORETISCH ONDERBOUWEN INTERVENTIES

able to use scientific knowledge to theorize their interventions and to combine this with their own views and practical knowledge. The bottom-up process, the critical questions of the researcher and the insights from the literature review contributed to a more sophisticated insight into how and why the intervention worked in that specific practice setting. Furthermore, it offered an insight into the mechanisms that influence the effectiveness of an intervention and led to a more realistic view on what a buddy programme can and cannot achieve. Ultimately, this narrative and reflective process helped the social workers account for the effectiveness of their intervention. However, more research is needed to investigate whether and to what extent a Program Theory approach convinces policymakers to finance such interventions.

Keywords

Social intervention, effective, Program Theory, accountability, evidence-based practice, critical realism

SAMENVATTING

Een Program Theory benadering voor het theoretisch onderbouwen van sociale interventies: een casestudie van vijf Nederlandse maatjesprojecten

Sociale professionals worden steeds meer gevraagd het professioneel handelen te verantwoorden. De sociale sector weet zich echter slechts marginaal te verantwoorden en te profileren als kenniseigenaar op het eigen domein. Het aantal sociale interventies dat theoretisch dan wel wetenschappelijk onderbouwd is, is beperkt. In de literatuur zijn verschillende benaderingen te onderscheiden die een antwoord beogen te geven op de vraag hoe en op basis waarvan een sociale interventie verantwoord dient te worden. In dit artikel geven we een methodebeschrijving van de "Program Theory" benadering en reflecteren we aan de hand van een casestudie op de praktische en wetenschappelijke meerwaarde van deze methode voor het theoretisch onderbouwen van sociale interventies. We argumenteren dat een Program Theory benadering vanuit de uitgangspunten van het kritisch realisme een waardevolle aanvulling biedt op de "evidence-based practice" benadering, die vooral inzicht geeft in de effecten van een interventie. Een Program Theory aanpak levert daarnaast een verklarende theorie over de effectiviteit van de interventie en neemt de werking van de praktijkcontext hierin mee door een interventietheorie "bottom-up" te ontwikkelen vanuit de praktijk en deze theorie tevens te onderbouwen met wetenschappelijke evidentie. Deze benadering biedt daarmee een collaboratieve leeromgeving voor professionals en onderzoekers, door de werking van mechanismen binnen een praktijkcontext

te onderzoeken en te expliciteren. Doordat sociale professionals eigenaarschap blijven houden over hun eigen interventietheorie draagt de benadering bovendien bij aan de professionalisering en versterking van de kennisbasis van het sociaal werk.

Trefwoorden

Sociale interventie, effectiviteit, Program Theory, verantwoording, evidence-based practice, kritisch realisme

ACKNOWLEDGEMENT

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door Movisie.

INTRODUCTIE

De verantwoording van de effectiviteit van het sociale werk in Nederland staat in de schijnwerpers. Er worden regelmatig vragen gesteld over de kennisbasis van het sociaal werk en de wetenschappelijke onderbouwing van sociale interventies. Het vertrouwen in de effectiviteit van het sociaal werk is laag (Banks, 2004; Noordegraaf & Steijn, 2013; Weiss-Gal & Welbourne, 2008). De kritiek is dat de sociale sector onvoldoende de effectiviteit van het werk weet te beschrijven, onderbouwen en verantwoorden (Hermans, 2014; Payne, 2005; Van Lanen, 2013) en zich slechts marginaal profileert als kenniseigenaar op het eigen domein (Van Lanen, 2013). Buitenstaanders kunnen zich moeilijk een beeld vormen bij wat een sociaal werker doet en kan bereiken (Ambrose-Miller & Ashcroft, 2016; Payne, 2005; Spence, 2004). Deze onduidelijkheid draagt bij aan een groeiend wantrouwen in de daadwerkelijke effectiviteit van het sociaal werk (Tonkens & Duyvendak, 2001).

Sociale professionals blijken in de praktijk vooral goed te zijn in het toelichten hoe ze gehandeld hebben, maar lijken tekort te schieten in het onderbouwen waarom zij op die manier gehandeld hebben (Oostrik, 2010; Vlaeminck, 2010). De professionals leggen dus wel uit wat ze gedaan hebben om een bepaald effect te bereiken (theory of action), maar verklaren onvoldoende waarom die werkwijze leidt tot het bereiken van het gewenste effect (theory of change). Hierdoor reflecteren sociale professionals onvoldoende op de achterliggende theoretische mechanismen die bijdragen aan de effectiviteit van de interventie (Hermans, 2014). Sociale interventies zijn vooral gebaseerd op intuïtieve en ervaring-gebaseerde praktijkinzichten en weinig op empirische inzichten (Van der Zwet, Beneken & Schalk, 2011; Van der Zwet, Kolmer

& Schalk, 2014). Om tot een betere onderbouwing te komen, dienen sociale professionals meer aandacht te besteden aan “theoretische taal [...], een metataal die de assumpties bij de interventie bevraagt en ter discussie stelt, en de maatschappelijke context thematiseert en problematiseert” (Vlaeminck, 2010, p. 66).

Burgers, politici en de overheid hebben steeds hogere verwachtingen en blijken minder tolerant wanneer deze niet gehaald worden (Jansen, Van den Brink & Kole, 2010). Door de invoering van het “New Public Management” en “performance accountability” in de jaren 90 wordt nadrukkelijk gevraagd aan het social werk om maatschappelijke verantwoording af te leggen over de resultaten van het werk (Bergmark & Lundström, 2010; Tonkens, Hoijtink & Gulikers, 2013). Het verantwoordingsvraagstuk van het sociaal werk is daarmee een normatief en relationeel vraagstuk. De sociaal werker wordt namelijk geconfronteerd met verschillende verantwoordingsrelaties en dient rekening te houden met diverse belangen, verwachtingen en machtsposities van deze verschillende actoren (Hupe, 2010; Hupe & Hill, 2007). De vraag “Wat zijn effectieve sociale interventies?”, is een normatief vraagstuk. Verschillende verantwoordingsrelaties hebben verschillende interpretaties bij de term “effectief” en vragen daarmee ook om andere verantwoordingsinformatie (Bovens, Schillemans & Goodin, 2014; Gulikers, 2016; Hupe & Hill, 2007). In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen professionele, politiek-administratieve en participatieve of democratische verantwoording. Deze begrippen zijn in Tabel 1 verder toegelicht.

Tabel 1: Vormen van verantwoording

Professionele verantwoording	Horizontale verantwoordingsrelaties met collega professionals, beroepsorganisaties en professionals uit andere sectoren waar een sociale professional mee samenwerkt (Banks, 2013; Gulikers, 2016; Hupe & Hill, 2007).
Politiek-administratieve verantwoording	Verticale constitutionele en administratieve verantwoording in relatie tot de wetgeving, het overheidsbeleid en de missie en doelstelling van de organisatie (Bovens <i>et al.</i> , 2014; Brodtkin, 2008; Hupe & Hill, 2007).
Participatieve/democratische verantwoording	Verticale verantwoordingsrelaties met de hulpvrager, samenleving, media en belangenorganisaties (Brodtkin, 2008; Gulikers, 2016; Hupe & Hill, 2007; Warren, 2014).

In dit artikel beargumenteren we dat de methode “Program Theory”, gebaseerd op het kritisch realisme, een goed instrument is om de effectiviteit en de werkzame mechanismen van sociale interventies inzichtelijk te maken en te onderbouwen. Een betere onderbouwing en de ontwikkeling van nieuwe, in de praktijk toepasbare kennis, vraagt om een collaboratieve leeromgeving waar wetenschappers en professionals gezamenlijk aan werken (Gezondheidsraad, 2014). De methode Program Theory geeft professionals een instrument om samen met een onderzoeker vanuit een bestaande praktijksituatie een interventietheorie te ontwikkelen en wetenschappelijk te onderbouwen. In dit artikel beschrijven we aan de hand van een casestudie hoe we deze methode gebruikt hebben om samen met praktijkprofessionals een interventietheorie te ontwikkelen. We stellen op basis van onze eigen bevindingen uit de casestudie, dat de Program Theory methode een alternatieve invulling biedt op een evidence-based practice benadering.

THEORETISCH ONDERBOUWEN VAN SOCIALE INTERVENTIES

De beroepsgroep in Nederland heeft de laatste jaren verschillende acties ondernomen om interventies beter te onderbouwen en te verantwoorden. Brancheorganisaties zetten zich in om sociale interventies wetenschappelijk te onderbouwen. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) heeft een databank “Effectieve Jeugdinterventies” met in totaal 209 door een onafhankelijke erkenningscommissie erkende effectieve interventies (NJI, 2016a). De beoordeling kent vier gradaties (NJI, 2016b). Hoe hoger het niveau hoe meer empirische bewijsvoering voor handen is. Bij het hoogste niveau moet de effectiviteit aangetoond zijn door twee onderzoeken waarvan een “gerandomiseerd onderzoek met een controlegroep en zes maanden follow-up” (NJI, 2016b). Movisie heeft naast een eigen databank “Effectieve Sociale Interventies” onlangs ook een erkenningscommissie opgericht die sociale interventies gaat beoordelen op de mate van onderbouwing en effectiviteit. De criteria die Movisie hanteert en de niveaus van erkenning (Movisie, 2016) zijn nagenoeg hetzelfde als die van het NJI. De brancheorganisaties kiezen dus vooral voor een evidence-based practice (EBP) benadering, die voortbouwt op de idee dat de RCT (Randomised Control Trial) de gouden standaard vormt om effectiviteit aan te tonen. Deze benadering maakt daarbij gebruik van positivistische onderzoeksstrategieën (Avby, Nilsen & Dahlgren, 2014; Nothdurfter & Lorenz, 2010; Petersén & Olsson, 2015). Door in de praktijk zoveel mogelijk interventies in te zetten die wetenschappelijk bewezen zijn, beoogt EBP de effectiviteit van het werk te vergroten (Otto, Polutta & Ziegler, 2009; Steyaert, Biggelaar & Peels, 2010). Deze benadering heeft het sociaal werk kennis geleverd over hoe de effectiviteit van sociale interventies wetenschappelijk onderzocht en beoordeeld kan worden en heeft geleid tot een toename van het aantal wetenschappelijk onderbouwde interventies. Het biedt sociale professionals

wetenschappelijk onderbouwde informatie over of en in welke mate een interventie effectief blijkt, dan wel schade aanricht voor een bepaalde doelgroep. In het EBP implementatieproces gebruikt de sociale professional deze empirische kennis samen met praktijkkennis en de waarden en voorkeuren van de hulpvrager om te komen tot een gedegen besluitvorming (Manuel, Mullen, Fang, Bellamy & Bledsoe, 2009; Sackett, Rosenberg, Gray, Haynes & Richardson, 1996; Shlonsky & Gibbs, 2004).

Voorstanders van het kritisch realisme bekritisieren de EBP benadering. Er wordt sterk getwijfeld of een experimenteel onderzoek wel voldoende toelaat om inzicht te verwerven in de effectiviteit van complexe interventies (Hermans, 2014; Marchal *et al.*, 2013; Otto *et al.*, 2009). Het argument is dat effectstudies met een experimenteel design geen verklaring geven voor hoe en waarom de interventie in die praktijkcontext, met die doelgroep, die effecten bereikt (Pawson, 2013; Solmeyer & Constance, 2015). Daarnaast twijfelt men over de generaliseerbaarheid van de uitkomsten van een effectstudie, omdat de praktijkcontext van sociale interventies historisch, maatschappelijk en lokaal verankerd is en dus door een groot aantal externe en interne factoren beïnvloed wordt (Pawson, 2016). Het kritisch realisme beziet "human agency" (i.e. sociale interventies zijn ontworpen, uitgevoerd en doorontwikkeld door mensen met een eigen motivatie, identiteit, waarden, vaardigheden, doelstelling) en sociale interacties als kernelement van veranderingsprocessen en daarmee als een belangrijke verklaring voor de effectiviteit van interventies (Blom & Morén, 2010; Pawson, 2013, 2016). Deze praktijkcontext en menselijke invloeden veranderen continu en zijn dus per definitie complex (Rogers, 2008). Experimentele designs beogen deze externe invloeden beheersbaar te maken (Marchal *et al.*, 2013). Om voorspellingen te kunnen doen over effectiviteit wordt van sociale professionals vereist dat zij een gestructureerde en consistente werkwijze hanteren, volgens gestandaardiseerde protocollen (Otto *et al.*, 2009). Pawson en collega's (Bhaskar, 1998; Kazi, 2003) argumenteren dat deze assumptie van stabiliteit, evenwichtigheid en lineariteit, die nodig zijn voor een experimenteel onderzoek, moeilijk verenigbaar zijn met de non-lineariteit, complexiteit en de menselijke maakbaarheid van sociale systemen.

Door te reflecteren op praktijksituaties en empirische inzichten beoogt het kritisch realisme kennis te leveren over mechanismen die bijdragen aan de effectiviteit van sociale interventies (Otto *et al.*, 2009). Het kritisch realisme beziet een samenleving als een open systeem dat beïnvloed wordt door menselijke en fysieke factoren (Archer, 1998) en maakt daarbij onderscheid tussen een "werkelijke wereld" en de sociale werkelijkheid (Archer, 1998; Bhaskar, 1998). De "werkelijke" wereld (transitieve wereld) is de wereld zoals hij werkelijk is, onafhankelijk van menselijke interpretaties en percepties. De sociale werkelijkheid wordt gevormd door de percepties en betekenissen die mensen en sociale structuren aan de "werkelijke" wereld geven

(intransitieve wereld). Volgens het kritisch realisme is theorievorming een sociaal construct van de betrokken actoren en het sociaal systeem dat betekenis geeft aan en een verklaring zoekt voor de werking van de “werkelijke wereld”. Dit sociaal construct is een momentopname van de huidige kennisontwikkeling die naarmate de theorievorming gesofisticeerder wordt, steeds meer de “werkelijke wereld” nadert (Houston, 2010). Het kritisch realisme gaat dus op zoek naar werkzame mechanismen, die gekend kunnen worden in verschillende contexten en beoogt de werking van een fenomeen te onderzoeken binnen die context. Deze benadering helpt sociale professionals om zelf een interventie te onderbouwen vanuit hun eigen praktijkkennis en -ervaring en gebruikt wetenschappelijke kennis om deze praktijktheorie te staven (Hermans, 2014; Pawson, 2016). Een van de methodes om dit te doen, is realistisch evalueren. De Program Theory methode behoort tot het instrumentarium van realistisch evalueren.

DE PROGRAM THEORY BENADERING: EEN NEDERLANDSE CASESTUDIE

De methode Program Theory wordt gebruikt om een interventie te ontwikkelen en te onderbouwen. Voor een systematisch literatuuronderzoek naar het gebruik van deze methode verwijzen we naar het artikel van Coryn, Noakes, Westine en Schröter (2011). Een Program Theory levert een beschrijving van de systematiek van werken, de praktijkcontext en de effecten van een interventie (Chen, 2015) en bevraagt en onderbouwt deze beschrijving met praktijkkennis van professionals en wetenschappelijke kennis uit de literatuur (Astbury & Van der Leeuw, 2010; Solmeyer & Constance, 2015; Weiss, 1997). In de casestudie hebben we de methode gebruikt om samen met praktijkprofessionals een interventietheorie te ontwikkelen voor vijf Nederlandse maatjesprojecten. In dit artikel beogen we een beschrijving te geven van onze aanpak en te reflecteren op de wetenschappelijke en professionele meerwaarde van een Program Theory aanpak. We gaan niet verder in op de inhoudelijke casestudie naar maatjesprojecten. Hiervoor verwijzen we naar de publicatie: “Een maatje voor iedereen? Een wetenschappelijke basis onder de methode maatjesproject” (Van der Tier & Potting, 2015).

In de casestudie hebben vijf praktijkteams – die bestonden uit één of meerdere sociale professional(s), waaronder een projectleider, en één of meerdere vrijwilliger(s) – samen met een onderzoeker een interventietheorie ontwikkeld en onderbouwd voor hun maatjesproject. We zijn gestart met een praktijkstudie bestaande uit een kwalitatieve vragenlijst en focusgroepbijeenkomsten. We hebben bewust gekozen om te werken vanuit de impliciete kennis van de praktijkprofessionals alvorens gebruik te maken van de vaststellingen uit de literatuurreview. We wilden namelijk vertrekken vanuit

PROGRAM THEORY BENADERING VOOR THEORETISCH ONDERBOUWEN INTERVENTIES

de praktijk en vanuit de (impliciete) kennis van professionals en die vervolgens in verbinding brengen met en confronteren met de vaststellingen uit de literatuurreview.

De Program Theory methode (Chen, 2015; Rossi, Lipsey & Freeman, 2004) onderscheidt de volgende onderdelen van een interventietheorie:

- Een gespecificeerde, chronologische omschrijving van de activiteiten van de interventie en de rol van de praktijkprofessionals binnen deze activiteiten.
- Omschrijving van de effecten van de interventie en de organisatorische randvoorwaarden die nodig zijn om die effecten te behalen.
- Een onderbouwing van de logica tussen de verwachte effecten, de activiteiten en de systematiek van werken.

We hebben deze drie onderdelen geoperationaliseerd in Tabel 2. We hebben deze tabel als inhoudelijk kader gebruikt voor de ontwikkeling van de vragenlijst en voor de topiclijst van de focusgroepen.

Vragenlijst

Voor elk onderdeel van het bovenstaande schema zijn kwalitatieve open vragen ontwikkeld. Ieder praktijkteamlid heeft de vragenlijst ter voorbereiding op de focusgroep beantwoord om de kans op onderlinge beïnvloeding van de antwoorden te verkleinen. De projectleider heeft een additionele vragenlijst ingevuld over organisatorische randvoorwaarden.

Focusgroepbijeenkomsten

Tijdens twee focusgroepbijeenkomsten zijn de antwoorden op de vragenlijst besproken en bediscussieerd. Het streven was om een realistische en heldere beschrijving te geven voor elk onderdeel van het schema. We zijn begonnen met de eerste kolom: systematiek van werken. De praktijkteamleden hebben een chronologische beschrijving gegeven van de activiteiten van de interventie. Ze hebben per activiteit uitgelegd welke actoren betrokken zijn, wat hun rol is en wat de activiteit concreet inhoudt. In deze beschrijving hebben de praktijkteamleden niet alleen uitgelegd wat het maatje en een sociale professional doen en waarom, maar ook welke factoren mee- of juist tegenwerkend waren in de uitvoering van hun werk. Zo konden we op een natuurlijke manier ook al mechanismen identificeren. Doordat zij concrete praktijkverhalen vertelden over hun eigen werkwijze en ervaring, kregen de onderzoekers beter zicht op hoe de

Tabel 2: Onderdelen van de interventietheorie

<i>Systematiek van werken</i>	<i>Context</i>	<i>Mechanismen</i>	<i>Effecten</i>
Reconstructie van de activiteiten van de interventie en de betrokken actoren (Chen, 2015)	Beschrijving van de aanleiding voor de interventie, de beleidscontext en organisatiecultuur (Blom & Morén, 2010)	Beschrijving van de (belemmerende en bevorderende) mechanismen die invloed uitoefenen op het bereiken van effecten (Ashbury & Van der Leeuw, 2010; Pawson, 2013)	Operationalisering korte termijn effecten (Funnel & Rogers, 2001)
Beschrijving van de werkwijze met een chronologische beschrijving van de stappen die ondernomen worden (vanaf het moment dat de hulpvrager binnenkomt tot zijn vertrek) met de daarbij behorende taakverdeling van de actoren	Inbedding van de interventie in de organisatie en het professioneel en informeel netwerk (Blom & More, 2010)	Beschrijving en onderbouwing van de logica tussen de activiteiten en beoogde effecten (Ashbury & Van der Leeuw, 2010; Chen, 2015; Pawson, 2013)	Operationalisering lange termijn effecten (Funnel & Rogers, 2001)
Uiteenzetting van de evaluatie- en begeleidingsinstrumenten	Beschrijving van de inzet (functie en omvang) van de betrokken actoren (Chen, 2015)	Beschrijving en onderbouwing van de logica tussen het sociaal vraagstuk, de daarbij behorende doelgroep, en de systematiek van werken (Ashbury & Van der Leeuw, 2010; Chen, 2015; Pawson, 2013)	
	Fysieke en materiële middelen die beschikbaar gesteld worden (Chen, 2015)		

interventie daadwerkelijk in de praktijk werkt, welke factoren hieraan bijdroegen of tegenwerkten, en wat de beweegredenen waren van mensen voor een bepaalde werkwijze.

Vervolgens zijn we overgegaan tot het beschrijven van de context van de interventie. De intentie was niet om een volledige beschrijving te geven van de praktijkcontext, maar om te focussen op de contextfactoren die van invloed kunnen zijn op de effectiviteit van de interventie. We hebben daarom gekozen om niet expliciet vragen over de context te stellen, maar om de contextuele informatie te halen uit de antwoorden op vragen over effecten, mechanismen en systematiek van werken. Hierdoor konden we op een natuurlijk wijze de invloed van de praktijkcontext identificeren en een verdiepend inzicht krijgen in de werking van de contextfactoren op de effectiviteit. Een voorbeeld is het overheidsbeleid van actief burgerschap en de bezuinigingen. De praktijkteamleden gaven aan dat door dit beleid meer beroep wordt gedaan op maatjesprojecten. Ze krijgen niet alleen meer aanvragen, maar de complexiteit van de hulpvragen stijgt ook omdat voorheen professionele vraagstukken vaker doorgeschoven worden naar een maatjesproject. Het voorbeeld laat zien dat het beleid invloed heeft op de caseload en complexiteit daarvan. We hebben wel expliciet gevraagd naar de samenwerking met het professionele en informele netwerk. De organisatorische randvoorwaarden (financiën, faciliteiten en personele inzet) zijn in kaart gebracht door de projectleider met gebruik van de vragenlijst.

Het benoemen van mechanismen vonden de praktijkteamleden moeilijk. Ze waren niet gewend om expliciet stil te staan bij en te reflecteren op werkzame en belemmerende factoren. We merkten dat wanneer we hier direct naar vroegen, de praktijkteamleden moeilijk of geen antwoord konden geven. Terwijl we retrospectief, uit de uitvoerige praktijkverhalen, wel degelijk mechanismen konden identificeren. In deze verhalen gaven de praktijkteamleden namelijk informatie over processen en handelingen die belangrijk waren om effectief te kunnen zijn. Wanneer zij dat deden, konden wij doorvragen om zo een verdiepend inzicht te krijgen in de werking van het mechanisme. Zo bleek het matchingsproces een belangrijke voorwaarde te zijn voor een effectief ondersteuningstraject. De praktijkteamleden legden uit wat het belang van deze stap was, hoe zij dachten dat een goed matchingsproces verloopt en wat de conditionele factoren hiervoor zijn. Hierdoor kregen we een beter inzicht in de factoren (e.g. een persoonlijk gesprek om een indruk te krijgen van de karaktereigenschappen en hoe een persoon overkomt) die van invloed zijn op de werkzaamheid van het matchingsproces. Het kritisch reflecteren op het professioneel handelen en de processen die daarbij horen, bleek dus een belangrijke voorwaarde te zijn om mechanismen te kunnen identificeren. Door te starten met het beschrijven van activiteiten en handelingen, blijkt het makkelijk om over te gaan tot het benoemen van mechanismen. Een mogelijke verklaring hiervoor

kan zijn dat wanneer de praktijkprofessionals een concrete praktijksituatie voor ogen hebben, ze makkelijker een beeld krijgen van werkzame en belemmerde factoren van een interventie.

De praktijkteamleden vonden het ook moeilijk om effecten te beschrijven. We zijn begonnen met het vaststellen van de doelstelling en de aanleiding van de interventie. De eerste respons leverde vooral een strategische omschrijving op die overeenkwam met strategische doelstellingen in een projectplan. Dit waren vaak abstracte doelstellingen die vooral afgeleid zijn van het overheidsbeleid. We hebben deze abstracte doelstellingen geoperationaliseerd in realistische effecten die overeenkomen met de resultaten die een maatje daadwerkelijk bereikt met de hulpvragers in de praktijk. Deze oefening leverde een hele lijst aan effecten op. Om een betere nuancering aan te kunnen brengen, hebben we een differentiatie gemaakt in korte- en langetermijneffecten. We hebben een "logic model" (Funnel & Rogers, 2001) gebruikt om dit schematisch te ordenen. De lijst met effecten is geconcretiseerd zodat het helder werd wat het maatje in de praktijk kan bereiken, wanneer, voor welke hulpvrager en onder welke condities. Vooral de conditionele factoren bleken van belang te zijn om de effectiviteit van het ondersteuningstraject goed te kunnen begrijpen. De praktijkteamleden hadden namelijk moeite met de lineariteit en rationaliteit van het logische model. Ze gaven aan dat de werkwijze en de effectiviteit van het ondersteuningstraject sterk afhankelijk zijn van individuele factoren in het ondersteuningstraject. Zo gaven ze bijvoorbeeld meerdere malen aan dat iedere hulpvrager anders is (e.g. persoonlijkheidskenmerken, hulpvraag, motivatie). We hebben daarom gekozen om na de eerste focusgroep het logische model los te laten. Uiteindelijk kwamen we wel tot de conclusie dat de langetermijneffecten generaliseerbaar zijn naar alle ondersteuningstrajecten. Zo beogen bijvoorbeeld alle ondersteuningstrajecten bij een van de maatjesprojecten een jongere toe te leiden naar school of werk. Maar de weg ernaartoe (werkwijze, conditionele factoren en de kortetermijneffecten) kan verschillen per ondersteuningstraject. Reflectie op praktijksituaties kan wel inzicht geven in terugkerende belemmerde factoren (e.g. ontbreken van sociaal netwerk) en werkzame factoren (e.g. versterken van zelfvertrouwen) waardoor het mogelijk wordt om generaliseerbare uitspraken te doen.

De onderzoeker heeft op basis van de transcripten van de twee focusgroepbijeenkomsten en een documentanalyse van relevante projectdocumentatie de interventietheorie uitgeschreven. Deze conceptversie is besproken met de praktijkteamleden en aangepast op basis van hun feedback.

Literatuurreview

Met de literatuurreview is de empirische kennis in kaart gebracht over effecten die bereikt kunnen worden met een interventie, bij welke doelgroepen, en wat de mechanismen zijn die

Tabel 3: Geraadpleegde databases

<i>Databases</i>	<i>Inhoud</i>
PsychINFO, CINAHL, ERIC, MEDLINE, PsycARTICLES, Academic Search, Complete, en Urban Studies Abstract	Publicaties binnen de sociale wetenschappen, medische wetenschap en onderwijskunde
Elektronische database van Sage Journals, collectie medische wetenschappen, sociale wetenschappen en geesteswetenschappen	Evaluatiestudies
Systematische search door citatie zoeken in Google Scholar	Meest geciteerde publicaties en onderzoekers binnen onderzoeksterrein
Kennisbank HBO-onderzoek, NARCIS, de Nederlandse Onderzoeks Databank, de databank projecten Zorg & Welzijn en de databank Effectieve sociale interventies	Gepubliceerde evaluatiestudies en publicaties die inzicht geven in de wijze waarop de interventie in Nederland wordt gedefinieerd en toegepast

bijdragen tot een effectieve interventie. De literatuurreview had betrekking op gepeerreviewde, wetenschappelijke publicaties tussen 2003 en 2013, waarin de systematiek en de effecten van de interventie beschreven en empirisch onderzocht zijn (Rocco & Plakhotnik, 2009). Een overzicht van de geraadpleegde wetenschappelijke databases is te vinden in Tabel 3.

De systematische zoekopdracht leverde meer dan 700 hits. We hebben studies geselecteerd die uitspraken deden over de effecten van de interventie, dan wel deze empirisch onderzocht hebben met een casestudie, experimenteel design of een metastudie. De geselecteerde studies betroffen meta-analyses van een groot aantal evaluatiestudies en evaluatiestudies naar de effecten en mechanismen van de interventie maatjesproject. Het aantal studies dat hierbij een experimenteel onderzoeksdesign had toegepast was minimaal. De meeste van deze onderzoeken waren afkomstig uit Angelsaksische landen en deden uitspraken over een specifieke methode van maatjesprojecten (mentoring en coaching). De wetenschappelijke onderbouwing van de interventietheorieën in deze casestudie is dus voornamelijk gebaseerd op empirische kennis over mentoring en coachingsprojecten.

We hebben de geselecteerde evaluatiestudies gecodeerd en geanalyseerd op "effecten" en "mechanismen". Uit deze studies hebben we in totaal 25 verschillende effecten gecodeerd en deze

geordend in vier inhoudelijke thema's: (1) psychologische opbrengsten, (2) sociaal-communicatieve opbrengsten, (3) persoonlijke ontwikkeling, en (4) horizonverbreding. De uitkomst van de literatuurreview leert dat diverse effectstudies aantonen dat de interventie bescheiden effecten bereikt op deze vier resultaatgebieden en dat het sterkste effect waarneembaar is op de resultaatgebieden "psychologische opbrengsten" en "sociaal-communicatieve opbrengsten". Een beperkt aantal studies toont aan dat de interventie geen significant effect bereikt. Daarnaast geeft ook een aantal studies aan dat, en onder welke condities, de interventie schade kan aanrichten aan de hulpvrager en/of vrijwilliger. We hebben vervolgens in kaart gebracht welke effecten, bij welke doelgroepen bereikt zijn.

Naast de effecten hebben we ook de werkzame mechanismen van de interventie geïnventariseerd. Het aantal evaluatiestudies dat informatie geeft over mechanismen van een maatjesproject was beperkt. De meerderheid van deze studies paste een quasi-experimenteel design toe. De studies met een experimenteel design waren uitsluitend gericht op mentoring projecten. We hebben in totaal achttien mechanismen gecodeerd die van invloed kunnen zijn op de effectiviteit van een maatjesproject. Deze mechanismen hebben we vervolgens ondergebracht in zeven procesmatige thema's: (1) doelmatigheid, (2) werving en screening, (3) matching, (4) ondersteuningsstijl, (5) ondersteuning aan de vrijwilliger, (6) integratie in de professionele context en (7) kwaliteitsbewaking. Door deze clustering waren we beter in staat om de empirische informatie te vertalen naar concrete aanbevelingen voor de praktijk.

We hebben de uitkomsten van de literatuurreview gebruikt om samen met de praktijkteamleden de interventietheorie te onderbouwen. Per thema hebben we gekeken of en op welke wijze de mechanismen uit de literatuur terugkwamen in de interventietheorie. In veel gevallen hadden de praktijkteamleden zelf ook de werkzaamheid van het mechanisme al benoemd tijdens de focusgroepbijeenkomst. De uitkomst van de literatuurreview leverde dan een empirische bevestiging van de praktijktheorie. Zo werd het matchingsproces in de literatuur ook als voorwaardelijke factor beschreven om te komen tot een effectief maatjesproject. Wanneer een mechanisme (e.g. het trainen van vrijwilligers in coachingsvaardigheden) wel onderdeel was van de systematiek van werken maar de praktijkteamleden dit zelf niet benoemd hadden als belangrijke succesfactor, leverde de literatuurreview een nieuw inzicht in en verklaring voor de effectiviteit van de interventie. Tot slot kwam het ook voor dat een mechanisme nog geen onderdeel was van de interventietheorie. De uitkomst van de literatuurreview leverde dan een mogelijkheid om de bestaande interventietheorie te optimaliseren. Wanneer hier sprake van was, hebben we samen met het praktijkteam besproken in welke mate en op welke wijze het empirisch onderbouwde mechanisme toepasbaar was in hun maatjesproject. Een voorbeeld is het mechanisme "gezamenlijk

intakegesprek en matching". De aanbeveling was om eenzelfde persoon of team verantwoordelijk te maken voor de intakegesprekken als voor het maken van de match. We hebben met het praktijkteam besproken of het mogelijk en praktisch relevant was om deze aanbeveling op te volgen en wat de mogelijke consequentie hiervan was. Zij konden vanuit hun professionele expertise het beste inschatten of de empirische aanbevelingen aansloten bij de praktijksituatie. Door de vergelijkende analyse uit te voeren, hebben we praktijkkennis en wetenschappelijke kennis beter kunnen integreren in de interventietheorie van de praktijkteamleden, hebben we de interventietheorieën wetenschappelijk kunnen onderbouwen en de effectiviteit van de interventie kunnen optimaliseren.

DE MEERWAARDE VAN EEN PROGRAM THEORY BENADERING

De Program Theory aanpak leverde niet alleen een bijdrage aan de theorieontwikkeling over de werkzaamheid van de interventie, maar leverde ook een collaboratieve leeromgeving door de participatieve en reflectieve opzet. De praktijkprofessionals en onderzoekers hebben vanuit een reflectief proces gezamenlijk, vanuit een praktijkcasus een interventietheorie ontwikkeld. Deze collaboratieve opzet was een leerzame exercitie voor alle betrokkenen (Cousins, Shulha, Whitmore, Al Hudib & Gilbert, 2016; Moe, Tronvoll & Gjeitnes, 2014; Petersén & Olsson, 2015). De praktijkprofessionals leerden de onderdelen van een interventietheorie kennen. Ze leerden zelf een interventietheorie te ontwikkelen en onderbouwen door taal te geven aan de werkzaamheid van hun interventie en gebruik te maken van wetenschappelijke literatuur. Het analytisch schema dat de onderdelen van een interventietheorie weergeeft en de bijbehorende kwalitatieve vragenlijst en focusgroepbijeenkomsten, gaven de praktijkprofessionals de structuur om kritisch te kunnen reflecteren op de logica en de belangrijkste bouwstenen van de interventie en een narratieve beschrijving hiervan te leveren. De literatuurreview hielp de praktijkprofessionals om de praktijktheorieën wetenschappelijk te staven. De onderzoeker gaf de praktijkprofessionals toegang tot de uitkomsten van wetenschappelijke studies naar de effectiviteit van interventies. Hierdoor waren de praktijkteamleden in staat om samen met de onderzoeker te werken aan een wetenschappelijke onderbouwing van de interventie. Sociale professionals kunnen buiten het beperkt aantal "open access" tijdschriften weinig kennis nemen van uitkomsten van evaluatiestudies. Bovendien hebben ze niet altijd de tijd en vaardigheden om deze wetenschappelijke kennis te vertalen naar hun eigen interventie en praktijksituatie (Van der Zwet *et al.*, 2014). De onderzoeker heeft hierin een belangrijke rol gespeeld door de wetenschappelijke databases te raadplegen, de uitkomsten van de evaluatiestudies in kaart te brengen en te vertalen naar concrete aanbevelingen voor de praktijk. Zo leerden de uitkomsten van de literatuurreview

de maatjesprojecten dat de effecten van deze interventie bescheiden zijn en dat een realistische inschatting gemaakt moet worden over de inzetbaarheid van een maatjesproject. In de praktijk bestaan vaak hoge verwachtingen over de effectiviteit van sociale interventie. De uitkomsten uit een literatuurreview kunnen dit beeld nuanceren door realistisch te zijn over de effecten (geconcretiseerd naar termijn, mate en doelgroep) van een interventie. Daarnaast brengt een literatuurreview inzicht in de randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden om deze effecten te bereiken. De praktijkprofessionals hebben vanuit hun praktijkkennis en -expertise vervolgens een besluit genomen over de toepasbaarheid en generaliseerbaarheid van de aanbevelingen uit de literatuurreview.

De onderzoeker kreeg door de gesprekken met de praktijkprofessionals beter inzicht in de werking van de interventie in de praktijk en de interactie tussen de praktijkcontext en de effectiviteit van de interventie. Daarnaast leverde het de onderzoeker inzicht in hoe praktijkprofessionals hun interventie in de praktijk theoretiseren en welke instrumenten daarbij wel en niet behulpzaam zijn.

De primaire doelstelling van de methode Program Theory is theorieontwikkeling. Maar juist omdat in deze methode actief wordt samengewerkt met professionals, versterkt het professionals ook in de wijze waarop zij de interventie onderbouwen en verantwoorden, en is het mogelijk dat er naar aanleiding van het onderzoek veranderingen ontstaan in de praktijk. De methode helpt professionals om taal te geven aan de effectiviteit en de werkzaamheid van de interventie te verantwoorden. De positie van de onderzoeker in een Program Theory aanpak is niet die van een onafhankelijk onderzoeker die eenzijdig data verzamelt, analyseert en conclusies trekt. De onderzoeker had ook een didactische rol in het begeleiden van praktijkprofessionals in de theorievorming over de werking van hun interventie. Door kritische en verdiepende vragen te stellen, praktijktheorieën te onderbouwen, taal te geven aan en beter bewustzijn te creëren over het professioneel handelen hielp de onderzoeker de praktijkprofessionals hierbij. De onderzoeker daagde de praktijkprofessionals uit om de logica en mechanismen zo helder mogelijk onder woorden te brengen. Door deze kritische reflectie en narratieve beschrijving kregen de praktijkprofessionals en de onderzoeker beter inzicht in hoe de interventie daadwerkelijk in de praktijk werkt, welke processen daarvoor verantwoordelijk zijn en welke effecten wel en niet bereikt kunnen worden. Dit betekent dat we de interventietheorie niet zozeer in een "als...dan" propositie gegoten hebben, zoals bij een EBP benadering, maar meer in een "wanneer...dan" propositie, door de interventietheorie situationeel te maken. Door deze situationele theorie vervolgens te staven met de uitkomsten uit de literatuurreview hebben we in kaart kunnen brengen welke contextmechanismen generaliseerbaar zijn en welke specifiek

zijn voor de praktijksituatie. Dit geldt ook voor de effecten en andere mechanismen van de interventie.

Door de interventietheorie eerst bottom-up vanuit de praktijkervaring, -situatie en -inzichten van praktijkprofessionals te ontwikkelen en nadien te staven met inzichten uit wetenschappelijke studies kon onderzoek- en praktijkkennis beter geïntegreerd worden. De praktijkprofessionals bleven hiermee eigenaarschap houden over hun eigen theorie en onderbouwden deze naar eigen inzicht op basis van wetenschappelijke kennis en praktijkkennis. Dit maakt enerzijds de interventietheorie sterker en anderzijds geeft het inzicht in welke elementen praktijk-specifiek en welke generaliseerbaar zijn. Het levert tevens een gesofisticeerdere kijk op de inzetbaarheid en het potentieel van de interventie. De kritische reflectie en narratieve beschrijving helpen sociale professionals om de effectiviteit van de interventie te kunnen verantwoorden en hun eigen kennisbasis en expertise beter onder woorden te brengen. Het levert professionals namelijk inzicht in hun eigen professionaliteit doordat duidelijk wordt welke kennisbasis ten grondslag ligt aan de interventie, welke processen leiden tot een effectieve of ineffectieve interventie, en wat hun rol als professional hierbij is. De Program Theory heeft zich in de casestudie als een veelbelovende methode getoond. Ook internationaal is er steeds meer onderzoek dat hiervan gebruik maakt (e.g. Coryn *et al.*, 2011). Toch blijft een belangrijke vraag of deze methode ook beleidsmakers kan overtuigen om sociale interventies te financieren. Hiervoor is zeker vervolgonderzoek nodig.

REFERENTIES

- Ambrose-Miller, W., & Ashcroft, R. (2016). Challenges faced by social workers as members of interprofessional collaborative health care teams. *Health & Social Work, 41*(2), 101–109. <http://doi.org/10.1093/hsw/hlw006>
- Archer M. (1998). Introduction. Realism in the social sciences. In M. Archer, R. Bhaskar, A. Collier, T. Lawson & A. Norrie (Eds.), *Critical realism. Essential readings* (pp. 189–205). London: Routledge.
- Astbury, B., & Leeuw, F. L. (2010). Unpacking black boxes: Mechanisms and theory building in evaluation. *American Journal of Evaluation, 31*(3), 363–381. <http://doi.org/10.1177/1098214010371972>
- Avby, G., Nilsen, P., & Dahlgren, A. M. (2014). Ways of understanding evidence-based practice in social work: A qualitative study. *British Journal of Social Work, 44*(6), 1366–1383. <http://doi.org/10.1093/bjsw/bcs198>

- Banks, S. (2004). *Ethics, accountability and the social professions*. Houndsmills, Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
- Banks, S. (2013). Negotiating personal engagement and professional accountability: Professional wisdom and ethics work. *European Journal of Social Work*, 14(57), 1–18. <http://doi.org/10.1080/13691457.2012.732931>
- Bergmark, A., & Lundström, T. (2011). Guided or independent? Social workers, central bureaucracy and evidence-based practice. *European Journal of Social Work*, 14(3), 323–337. <http://doi.org/10.1080/13691451003744325>
- Bhaskar, R. (1998). Philosophy and scientific realism. In M. Archer, R. Bhaskar, A. Collier, T. Lawson & A. Norrie (Eds.), *Critical realism. Essential readings* (pp. 16–47). London: Routledge.
- Blom, B., & Morén, S. (2010). Explaining social work practice - The CAIMeR Theory. *Journal of Social Work*, 10(1), 98–119. <http://doi.org/10.1177/1468017309350661>
- Bovens, M., Schillemans, T., & Goodin, R. (2014). Public accountability. In M. Bovens, R. Goodin, & T. Schillemans (Eds.), *The Oxford handbook of public accountability* (pp. 1–20). Oxford: Oxford University Press.
- Brodkin, E. Z. (2008). Accountability in street-level organizations. *International Journal of Administration*, 31(3), 317–336. <http://doi.org/10.1080/01900690701590587>
- Chen, H. (2015). *Practical program evaluation. Theory-driven evaluation and the integrated evaluation perspective* (2nd ed.). Los Angeles: SAGE.
- Coryn, C. L. S., Noakes, L. A., Westine, C. D., & Schröter, D. C. (2011). A systematic review of theory-driven evaluation practice from 1990 to 2009. *American Journal of Evaluation*, 32(2), 199–226. <http://doi.org/10.1177/1098214010389321>
- Cousins, J. B., Shulha, L. M., Whitmore, E., Al Hudib, H., & Gilbert, N. (2016). How do evaluators differentiate successful from less-than-successful experiences with collaborative approaches to evaluation? *Evaluation Review*, 40(1), 3–28. <http://doi.org/10.1177/0193841X16637950>
- Funnel, S., & Rogers, P. (2001). *Purposeful program theory: Effective use of theories of change and logic models*. San Francisco: Jossey-Bass Publisher.
- Gezondheidsraad (2014). *Sociaal werk op solide basis* [Social work on a solid basis]. Den Haag: Gezondheidsraad.
- Gulikers, H. (2016). *Sociaal verantwoord. Betekenisvolle, leerzame en democratische verantwoording van sociaal werk* [Socially accountable. Meaningful, educational and democratic accountability of social work.]. Utrecht: Universiteit voor Humanistiek.
- Hermans, K. (2014). Methodiekontwikkeling, evaluatieonderzoek en de body of knowledge van het sociaal werk [Method-development, evaluation research and the body of knowledge of social work]. *Journal of Social Intervention*, 23(1), 33–52. <http://doi.org/10.18352/jsi.394>

- Houston, S. (2010). Prising open the black box: Critical realism, action research and social work. *Qualitative Social Work*, 9(1), 73–91. <http://doi.org/10.1177/1473325009355622>
- Hupe, P. (2010). The autonomy of professionals in public service. In T. Jansen, G. van den Brink, & J. Kole (Eds.), *Professional pride. A powerful force* (pp. 118–137). Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Hupe, P., & Hill, M. (2007). Street-level bureaucracy and public accountability. *Public Administration*, 85(2), 279–299. <http://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2007.00650.x>
- Jansen, T., van den Brink, G., & Kole, J. (2010). *Professional pride. A powerful force*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Kazi, M. (2003). *Realist evaluation in practice. Health and social work*. London: SAGE Publications.
- Lanen, M. van (2013). *Wat doen sociaal werkers wanneer ze sociaal werk doen? Een etnografie van professionaliteit* [What are social workers doing when they do social work? An ethnographic study of professionalism]. Delft: Uitgeverij Eburon.
- Manuel, J., Mullen, E., Fang, L., Bellamy, J., & Bledsoe, S. (2009). Preparing social work practitioners to use evidence-based practice: A comparison of experiences from an implementation project. *Research on Social Work Practice*, 19(5), 613–627. <http://doi.org/10.1177/1049731509335547>
- Marchal, B., Westhorp, G., Wong, G., Van Belle, S., Greenhalgh, T., Kegels, G., & Pawson, R. (2013). Realist RCTs of complex interventions - An oxymoron. *Social Science and Medicine*, 94, 124–128. <http://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.06.025>
- Moe, A., Tronvoll, I. M., & Gjeitnes, K. (2014). A reflective approach in practice research. *Nordic Social Work Research*, 4(1), 14–25. <http://doi.org/10.1080/2156857X.2014.982157>
- Movisie (2016). *Beoordeling en erkenning* [Assessment and recognition]. Retrieved April 8, 2016, from <https://www.movisie.nl/databank-effectieve-sociale-interventies/boekbeoordeling/erkenning>.
- Nji (2016a). *Erkende interventies* [Interventions that received recognition]. Retrieved April 8, 2016, from <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkendeinterventies>.
- Nji (2016b). *Erkenningsprocedure* [Recognition procedure]. Retrieved April 8, 2016, from <http://www.nji.nl/nl/Databank/Erkenningsprocedure-databank-effectieve-jeugdinterventies>.
- Noordegraaf, M., & Steijn, B. (2013). *Professionals under pressure*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Nothdurfter, U., & Lorenz, W. (2010). Beyond the pro and contra of evidence-based practice: Reflections on a recurring dilemma at the core of social work. *Social Work & Society*, 8(1), 46–59.

- Oostrik, H. (2010). *Het handwerk van de theorie in de praktijk van het sociaal werk* [The craft of theorizing in social work practices]. *Journal of Social Intervention*, 19(2), 61–76. <http://doi.org/10.18352/jsi.212>
- Otto, H. U., Polutta, A., & Ziegler, H. (2009). Reflexive professionalism as a second generation of evidence-based practice. *Research on Social Work Practice*, 19(4), 472–478. <http://doi.org/10.1177/1049731509333200>
- Payne, M. (2005). *Modern social work theory* (3rd ed.). Houndsmills, Basingstoke, New York: Palgrave.
- Pawson, R. (2013). *The science of evaluation. A realist manifesto*. Book, Los Angeles: SAGE Publications.
- Pawson, R. (2016). The ersatz realism of critical realism: A reply to Porter. *Evaluation*, 22(1), 49–57. <http://doi.org/10.1177/1356389015605206>
- Petersén, A., & Olsson, J. (2015). Calling evidence-based practice into question: Acknowledging phronetic knowledge in social work. *British Journal of Social Work*, 1–17. <http://doi.org/10.1093/bjsw/bcu020>
- Rocco, S., & Plakhotnik, M. (2009). Literature reviews, conceptual frameworks, and theoretical frameworks: Terms, functions, and distinctions. *Human Resource Development Review*, 120(8), 120–130. <http://doi.org/10.1177/1534484309332617>
- Rogers, P. (2008). Using programme theory to evaluate complicated and complex aspects of interventions. *Evaluation*, 14(1), 29–48. <http://doi.org/http://dx.doi.org/10.1177/1356389007084674>
- Rossi, P., Lipsey, M., & Freeman, H. (2004). *Evaluation. A systematic approach* (7th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Sackett, D., Rosenberg, W., Gray, J., Haynes, R., & Richardson, W. (1996). Evidence-based medicine: What it is and what it isn't. *British Medical Journal*, 312(1), 71–72. <http://doi.org/10.1136/bmj.312.7023.71>
- Shlonsky, A., & Gibbs, L. (2004). Will the real evidence-based practice please stand up? Teaching the process of evidence-based practice to the helping professions. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 4(2), 137–153. <http://doi.org/10.1093/briefftreatment/mhh011>
- Solmeyer, A., & Constance, N. (2015). Unpacking the “Black Box” of social programs and policies: Introduction. *American Journal of Evaluation*, 36(4), 470–474. <http://doi.org/10.1177/1098214015600786>
- Spence, J. (2004). Targeting, accountability and youth work practice. *Practice*, 16(4), 261–272. <http://doi.org/10.1080/09503150500045543>
- Steyaert, J., Biggelaar, T. van den, & Peels, J. (2010). Evidence based practice en de sociale sector [Evidence based practice and social work] In *De bijziendheid van evidence based practice*.

PROGRAM THEORY BENADERING VOOR THEORETISCH ONDERBOUWEN INTERVENTIES

- Beroepsinnovatie in de sociale sector* [The short-sightedness of evidence based practice. Innovation of the profession in social work] (pp.54–68). Amsterdam: SWP.
- Tier, van der M., & Potting, M. (2015). *Een maatje voor iedereen? Een wetenschappelijke basis onder methode maatjesproject* [A buddy for everyone? A scientific basis for the method buddyproject]. Utrecht: Movisie.
- Tonkens, E., & Duyvendak, J. W. (2001). Accountability. *Tijdschrift Voor de Sociale Sector*, 14–19.
- Tonkens, E., Hoijtink, M., & Gulikers, H. (2013). Democratizing social work. From new public management to democratic professionalism. In M. Noordegraaf & B. Steijn (Eds.), *Professionals under pressure. The reconfiguration of professional work in changing public services* (pp. 161–178). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Vlaeminck, H. (2010). De dans van de taal in het sociaal werk [The linguistic dance of social work language]. *Journal of Social Intervention*, 19(4), 63–81. <http://doi.org/http://doi.org/10.18352/jsi.237>
- Warren, M. E. (2014). Accountability and democracy. In M. Bovens, R. Goodin, & T. Schillemans (Eds.), *The Oxford handbook of public accountability* (pp. 39–54). Oxford: Oxford University Press.
- Weiss, C. (1997). How can theory-based evaluation can make greater headway? *Evaluation Review*, 21(4), 501–524.
- Weiss-Gal, I., & Welbourne, P. (2008). The professionalisation of social work: A cross-national exploration. *International Journal of Social Welfare*, 17, 281–290. <http://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2008.00574>
- Zwet, R. van der, Beneken, D., & Schalk, R. (2011). Op weg naar een interactieve benadering van evidence-based werken in de sociale sector in Nederland. *Journal of Social Intervention*, 20(4), 62–78. <http://doi.org/10.1177/1049731514540340>
- Zwet, R. van der, Kolmer, D. M. B. G., & Schalk, R. (2014). Social workers' orientation toward the evidence-based practice process: A Dutch survey. *Research on Social Work Practice*, 26(6). <http://doi.org/10.1177/1049731514540340>